

ist ein leeres Gerede, wenn man behauptet, der Lehrer entfremde dem Schüler die bekannten Objecte, welche nur einen winzigen Bruchtheil der zu erlernenden ausmachen, dadurch, dass er sie unter einem fremden Namen bespreche“ itd. O tem dr. W—o-a zavrնemo posebno na „O. E.“ str. 170., kjer se bere: „Der naturgeschichtliche Unterricht findet bei den Schülern auf der untersten Lehrstufe schon ein mehr oder minder reges Interesse für die umgebende Natur vor, namentlich für die belebte...“ in str. 171: „Für die Auswahl in den untersten Stufen der Naturgeschichte geben das Vorkommen des betreffenden Gegenstandes in der eigenen Umgebung der Schüler einen besonderen Nutzen oder Schaden... bestimmende Momente.“ To je vendar logičen unicum, da je za učenca in učitelja brez važnosti, ako se po izrečenem imenu, na pr. jelše ali javora ali žabe itd. tudi to rastlino ali žival koj stavi pred duševno okó?! Komur ni na pr. botanika izključljiv predmet učenja, ta si gotovo tudi poznejih let, ako je kot Slavjan odrastel in le veči del ostane med Slavjani, na pr. pri besedi Ahorn koj še le to ime prestavlja na materinski jezik „javor“, in sedaj še le idejo stavlja v zvezo z imenom. Ta duševna funkcija pa za majhnega učenca ni šala, in to je pravi razlog, zakaj so po dosedanji osnovi naših srednjih šol avstrijski Slovani zaostali več kakor Nemci. Da še dr. W—o-u damo vsaj en primer, naj mu bo sledeče: Leta 1857., ko je nemški jezik po zahtevah dr. W—o-a svoj blagoslov leval v vsako rupico avstrijskih narodov kakor nikdar popred, potoval je pisatelj teh vrstic blizo Rogatca z nekim slavjanskim dijakom, ki je dovršil bil 6. razred. Prašam ga, pogledavši na jelšo stoječo kraj ceste, kako se zove nemški to drevo? Odgovori mu, da ne vé, ampak da je to „jelša.“ Dalje gredoč po naključbi začnem govoriti o „Erlí“, in moj tiček je začel jo peti kakor nas uči Prešern v znani pesmi o tičkih in orglarju, to je, zbrbljal mi je ves opis itd., kakor se ga je bedasto naučil, ker profesor ni prinesel cele jelše v šolo, botaniške slike pa so večidel take, da je bob skoro enak koprivi. In ta učenec ni morebiti imel drugi red v botaniki! — Ali ni to greh na človeškem umu? ali ne mora biti poštenega učitelja sram, ako pomisli, da bi njegovo protinarodno postopanje móglo imeti tako sadje? Le strast more človeka tako daleč zaslepiti, da tega ne vidi!

Če pa dr. W—o misli, da učenci njegovi in drugi, ki pri učenju ne slišijo nikdar „proklete“ besede „Zajc“ (tako dr. W—o piše zajca), ampak le „Hase“, nikdar „hrast“, ampak le „deutsche Eiche“, se radi premenjajo v gole botanike, naj nam pové, koliko se ljubiteljev te znanosti odgojí na gimnazijah?

Naj nam nikdo ne očita, da ne bi razumeli važnosti naravopisa v srednjih učilnicah; al tako modrovanje, kakor ga je izustil dr. W—o, je le prazna čenčarija, kateri noben pošten Nemeč ne more pritrditi. Pri tako žalostnih nasledkih smemo tedaj prašati: ali ne bi bil dr. W—o sè slovenskim razlaganjem svojega predmeta več dosegel? Pokus ne bi bil preveč nevaren; ako bi bilo izpadlo prav hudo, izgubil bi svet le enega botanikarja!

To napominjamo zato, ker dr. W—o pravi: „Die literarische Leere (in der Richtung von Fachwerken) geht, wie uns die Statistik bei einer so kleinen Bevölkerung begreiflich macht, jetzt und wird noch in der Zukunft so weit gehen, dass man nicht einmal ein slovenisches Hilfsbuch zur Bestimmung der Naturprodukte dem Schüler zur Befriedigung seiner Lust und Liebe die Natur kennen zu lernen, in die Hand geben könnte. Ein Deutscher wird es nicht verstehen, und in dieser Beziehung möge Herr Dr. Bleiweis nur selber etwa eine

Flora zur Einsicht nehmen und sich überzeugen, wie viel er — der allgemein gebildete Mann — aber nicht Fachmann — davon zu verstehen vermag, obwohl er der deutschen Sprache mächtig ist...“

Ravno tako je boso njegovo kramljanje o zvezi med naravopisom, kemijo, fiziko in tako dalje.

Na to mu odgovarjamo le dvoje: Kar se šolskega učenja tiče, vsi so predmeti v ozki zvezi z narodnim jezikom učencev; kdor tega ne vidi, temu je vse eno, ali učenec zmiraj tako sadje prikazuje o kulturi, kakor bomo pozneje nekoliko predložili iz djanskega življenja. Naj dr. W—o pogleda na „O. E.“ str. 6., za tem na str. 122—3, na pr. „man braucht nur das Ziel, welches dem Unterricht in der Muttersprache vorgesteckt ist, genau zu erwägen und die daraus sich ergebenden Bedingungen zu folgern, um zu sehen, dass gerade dieser Unterricht nur in seiner engen Beziehung zu andern Seiten des Unterrichtes einen günstigen Erfolg erreichen kann.“ — Kar pa govori o notranji zvezi naravopisa, fizike, kemije, naj to pravi deci nedorasli, ne pa ljudém, ki še tudi kaj znajo o ustanovi naših šol. Človek bi res mislil, da dr. W—o v drugem razredu uči Schleiden-ovo delo „das Leben der Pflanze“ ali kaj drugega tacega.

To so bôse kvante, da so vse te znanosti v taki znanstveni zvezi, kakor dr. W—o misli; to gotovo tudi vé dr. Bleiweis, dasiravno dr. W—o mu ne dovoli besede, ker ni „Fachmann“, če tudi je znano, da je g. Bleiweis, kar je dobil dohtarski klobuk, se pečal veliko let s šolstvom, in tudi „Novice“ pričajo, da je vredniku njihovemu bilo za šolstvo vedno mar, in da, kar se tiče kmetijstva, zna on najbolj presoditi, koliko v našem narodu deluje znani uni nemški nauk o kmetijstvu, ki se plačuje na ljubljanski gimnaziji učitelju!

(Konec prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Veliko vojvodstvo Luksemburg.

Ker se zarad te dežele žuga vneti vojska med Francozom in Prusom (beri današnjega „novičarja“) in ker ta vojska utegne še druge velike homatije po svetu napraviti, treba, da bralci naši vsi nekoliko bolje poznajo to vojvodstvo, v kateri je zeló imenitna trdnjava, in sicer tako imenitna, da se šteje med najimenitnejše evropske.

Dandanes je Luksemburg lastnina kralja holandskega. Na vzhodni strani ji je Pruska meja, na jugu in zahodu Francozka. Iz tega že se lahko vidi, zakaj se pravdata Francoz in Prus za-njo.

Še večje pomembe pa je trdnjava, ki je ob enem glavno mesto vojvodstva Luksemburškega. Reka Abzette, ob kateri stoji ta trdnjava, katero je Bog sam ustvaril po silnih pečinah, dela večkrat zavito dolino. Trdnjava stoji deloma na samih visocih pečinah, deloma je v pečine vzdana. Imenujejo jo zato „drugi Gibraltar.“ Silno težko je obsesti to trdnjavo, ker skor povsod molí le golo skalovje.

Zato je ta trdnjava tolike važnosti že od nekdanj. Rimci so jo naredili; pozneje so imeli svojo posadko (armado) v nji Španjci, za njimi Francozi, potem Avstrijani, zdaj pa biva pruska posadka v nji. Dunajski kongres leta 1815. je to trdnjavo oklical za trdnjavo nemške zaveze s prusko posadko.

Dokler ima pruska posadka to trdnjavo v svojih rokah, je Nemčija varna; ako pa trdnjavo dobí Francoz v roke, more vsak hip francozka armada napasti nemške kraje na levem bregu reke Rajne. In ker je svetu dosti znano, s kakoršnim poželenjem Francoz že od nekdanj škili na reko Rajno, in kako

se Nemci bojé za to reko, da so celó pesem naredili: „Nak! ne bote je ne dobili!“ vsak lahko razume, kako zeló pri srcu je Luksemburg Francozu in Prusu. Ker pa nobeden z lepo ne odjenja od nje: Prus hoče vsled sklepa dunajskega posadko imeti ondi, Francoz pa hoče vso deželo s trdnjavo vred kupiti od holandskega kralja — tedaj ne bo drugače, da se bota zgrabila in da bo potem sila odločila pravico, kakor je to že navada o političnih zadevah. — Sicer pa ima trdnjava Luksemburška še zato posebno vrednost, ker 4 železnice se stekajo v nji, in to je v dandanašnjih vojskah zeló važno.

Dopisi.

Iz Pariza 20. aprila. = Letošnja tukajšnja izložba (razstava) je zgolj le špekulacija, da bi se Parizu po ptujcih, ki je pridejo ogledavat, naklonilo veliko dobička. Vsi odkritosrčni možje in časniki so si o tem edinih misli, da namen je le bil ljudem ponuditi veliko gledališče namesti prave obrtniško-kmetijske razstave in Parižanom privabiti denarja. Veliko in zlasti iz Angleškega napovedanega blaga je zato izostalo, in nekteri razstavniki celó niso imeli pravega veselja, da bi bili izložili svoje izdelke. Vojska pa bo še le veliko klofuto dala razstavi, in potem tudi špekulanti ne bojo zadovoljni.

Iz Zagreba 28. apr. *) Čez 2 dni se tedaj začne deželni zbor hrvaški. Velike pomembe bo! Predložil se mu bo ogerski predlog; al kakor radostni slišimo, padel bo z veliko večino, kajti „Hrvaška još nije propala!“ Kaj se zgodi potem, tega ne vemo. Brž ko ne bojo zbor razpustili kakor so Vašega v Ljubljani. 30. dne t. m. se zberó vsi poslanci za posvêt pred zborom. — V Moskvo grejo k izložbi dr. Subotić, prisednik kr. više sodnije, gosp. Veber, ravnatelj gimnazije, bivši župan križevski g. Vukotinović in prof. dr. Matković. — Stokrat napovedani ogerski komisar Cseh je 24. dne t. m. došel na Reko. Reka magjarska — kaj pa še?!

Iz Celja 28. apr. Om. — „Verfassungstreu-i“ zdaj zvonec nosijo pri nas. Pri volitvi mestnega odbora ne enega slovenskega domoljuba niso izvolili. Tako so sklenili v kazini. Od narodne stranke še nobeden ni volit šel, ker smo videli, da vspeha ne bi imeli. Vendar zato nikakor ne obupamo, da ne bi pravica kdaj zmogla; pravica pa zahteva, da na slovenskem Štajarju tudi Slovenec ima besedo. Saj tudi „Pratika“ kaže, da po oblačnem vremenu zasije milo solnce!

Iz Celja. (Vabilo čitalnično.) V tukajšnji čitalnici bode se 5. maja t. l. po česki „Čeha Nemeč“ po dr. Bleiweisu predelana šaloigra „Tat v mlinu“ predstavljala, h kateri se čitalničini udje uljudno vabijo. Začetek igre ob osmih zvečer. Odbor.

Iz Kranjskegore 18. aprila. *) — Strašna nesreča nas je zadela preteklo noč. Okoli dveh popolnoči, ko smo bili v najboljem spanji, zabučí plat zvoná in sliši se krik, da gorí! Goreti je začela neka gostilnica hišna št. 21, kjer so poslopja tesno skupaj. Zatega del in zato, ker je bilo izprva premalo gasilcev, pa tudi za to, ker so vsa poslopja z deskami krita in nektera tudi z deskami zagrajena, se je ogenj naglo razširil. Še le, ko ljudjé iz bližnjih in daljnjih vasí (Korenci in Ratečani so svoje gasilnice sabo pripeljali) pritisnejo na pomoč, in ko se obmejí ogenj s tem, da se na gorenji strani vasí proti cerkvi z dveh hiš, in na doljnem kraji tudi z dveh hiš ostrešje pomeče, smo še le z združeno močjo ogenj k tlam spravili in ga pogasili.

Vaščani, sosebno v bližnji okolici ognja bivajoči, so hiteli iz svojih poslopij obleko, hišno opravo, živino in druge reči, kar je bilo mogoče, na prosto spravljati in ognju odtegniti. Zato je od začetka gasilcev manjkalo. Pa pri vsem prizadevanji in trudu so nekteri prav malo odnesli, nekterim je večidel vse zgorelo. Pogorelo je 12 hiš z 9 hlevi in gospodarskimi poslopji. Kar je bilo zgolj lesenih, ta so do tal zgorela. Med vsemi pogorelci je bil menda le en sam za ogenj zavarovan. Škoda je velika; sama poslopja, da se zopet postavijo in pod streho spravijo, bojo gotovo nad 10.000 do 12.000 forintov stala. Koliko je pa še družih reči revežem zgorelo! — Kdo je požara kriv, se ne vé. Ker se tukaj z domačimi pridelki komaj kake 4 do 5 mesecev preživimo, in ker je zaloga živeža in spomladanske setve večidel zgorela, zato so oni temveč milovanja vredni, čem več tukaj zaslužka manjka, in toraj celó ni mogoče si kaj prislužiti. Pri vsem tem nas pa še tlačijo visoko narastli davki s prikladami, davščine za sekvestracijo gozdov in za logarje. To nas že čez 12 let sem na vse strani tare, in pri vsem trudu se teh nadlog ne moremo odkrižati. Vrh vsega tega je pa večina pogorelcev jako zadolžena, toraj bo težko kaj na pósodo dobiti; oni so tedaj na vsako stran usmiljenja vredni. Naj blagovolijo toraj „Novice“ *) potrkati na srca našega radodarnega naroda in družih dobrotnikov, ki so že tolikokrat revežem nadloge polajšali, da bi tudi našim pogorelcem milodarov naklonili, ki so jih v resnici potrebni. S hvaležnim srcem bojo sprejeli vsak dar, in prosili večnega Boga, naj dobrotnikom povrne stoterno, kar jim bodo dobrega storili!

Borovčan.

Iz Kranja 30. aprila. — V nedeljo 5. maja ob 8. zvečer bode v tukajšnji čitalnici „beseda“ s plesom, h kateri uljudno vabi čitalničin odbor.

Iz Ljubljane. — Danes teden, 8. maja, ima kmetijska družba svoj letni zbor. „Oglasnik“ razgláša stvari, ktere se bojo obravnavale v zboru. Ker se bodo sklepala tudi nova družbina pravila (štatute), in ker so pravila vsakej družbi važna stvar, zato je pričakovati, da pride mnogo udov v zbor. — Kdor vé za posebno pridnega sadjerejca, ki je vreden častne sreberne svetinje, naj ga s popisom njegovega delovanja brž naznani podružnici svojega okraja ali pa glavnemu odboru v Ljubljano.

— (Iz kupčijsko-obrtniške zbornice.) V seji 18. aprila se je med drugim sklenilo, da gospoda odbornika F. Resman in G. Tönies, ktera gresta na svoje stroške k razstavi v Paris, se pooblastita za poročnika kranjske zbornice. — Prošnje Zagračanov in Fužincev žužemberškega okraja zarad 4letnih sejmov zbornica ni mogla podpirati, ker je v tem okraji že 13 in v sosednih okrajih 93 sejmov; sila veliko sejmov pa národnemu gospodarstvu sploh več škoduje kakor koristi. — Gosp. tajnik dr. Toman kot poročevalec dotičnega odbora je poročal zarad plačila tistih 800 gold., ktere je zbornica g. L. C. Lukmanu dolžna. Odborov nasvêt je bil, naj zbornica naznani g. Lukmanu, da dobí plačilo, kakor hitro bo mogoče. O tej zadevi poprime podpredsednik g. Horak besedo in misli, da si ravno so računi po ministerstvu potrjeni, naj se vendar veliki znesek ne poplača pred, dokler se na tanko ne pregledajo računi preteklih let. Po odgovoru g. tajnika je bil odborov predlog sprejet. — Konečno stavi predsednik gosp. V. C. Zupan predlog, naj se ministerstvo prosi, da se zniža cenilo davkovske plače, po kateri za zbornico prejme kupec ali trgovec volilno pravico,

*) Po naključji zakasnjeno.

*) Rade bojo „Novice“ sprejemale, kar jim doide iz milosrčnih rok; revščina je res silna! Vred.